

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

וא"ו תשרי, ה'תש"ל

חלק א – יוצא לאור לש"פ נצבים, כ"ח אלול, ה'תשע"ה

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וחמש לבריאה

פתח דבר

לקראת ש"פ נצבים, כ"ח אלול הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק ראשון מהתוועדות וא"ו תשרי, ה'תש"ל — הנחה בלתי מוגה (חלק שני י"ל אי"ה לש"פ וילך וא"ו תשרי, ה'תשע"ו).

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

כ"ג אלול, ה'תשע"ה,
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2015 by

LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5775 • 2015

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחי

בס"ד. שיחת יום ה' פ' האזינו, וא"ו תשרי, ה'תשל"ל.

בלתי מוגה

א. כבר נהוג — בלי נדר — להתחיל עם סיום מסכת.

וכיון שבכ"ף אב נערך סיום על מסכת זבחים¹, הרי מתאים לערוך עתה סיום על מסכת מנחות — ע"פ מ"ש הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות²: "ואחר זבחים מנחות, כפי סדורם בתורה".

ובפרט בנדו"ד, שבת יבת "מנחה" ("מנחות") ישנם אותיות השם של בעלת ה"אָרְצִיִּיט", ומה גם שענין המנחה שייך בפרט לעלמא דנוקבא, כמבואר בדרושי רבינו הזקן, ובביאורי אדמו"ר האמצעי והצמחצדק (בתורה אור בראשית, בתורת חיים ובאור התורה³) בנוגע לענין המנחה.

ועוד זאת, שהסיום של מסכת מנחות — "אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים" — יש לו שייכות מיוחדת לארבעים יום שמתחילים בר"ח אלול ומסתיימים ביוהכ"פ, ובפרט לעשרת ימי תשובה, כי:

ענינם המיוחד של ימים אלו הוא ענין התפלה, שלכן מצונו באחרונים⁴ שאפילו הלומדים "היו מניחים מקצת לימודם לעסוק בתפלה ובתחנונים".

והנה, כללות החילוק בין תפלה לתורה הוא — שתפלה, עיקר ענינה כוונה, ותורה, עיקר ענינה הבנה והשגה. והרי הבנה והשגה אינה ענין של איכות בלבד, אלא גם ענין של כמות, כמארז"ל בנוגע ללימוד התורה: "קובץ על יד ירבה"⁵, שהכוונה היא בפשטות שלימוד התורה צ"ל בריבוי הכמות (נוסף לכך שע"ז ניתוסף גם באיכות, כפי שרואים בפועל, שכאשר ניתוסף ידיעה בתורה, באיזה ענין שיהי', הרי זה פועל גם בעניני התורה שכבר ידע לפני"ז, שתהי' לו בהם הבנה טובה ועמוקה יותר).

(1) שיחת כ"ף מנ"א תשכ"ט בתחלתה ואילך.
 (2) "תו"מ חנ"ז ע' 232 ואילך). וש"נ.
 (3) ד"ה והחלק הששי.
 (4) ראה ברכי יוסף או"ח סתקפ"א סק"ו.
 (5) תו"א וישלח כה, ג. תו"ח שם מח
 הובא באלף למטה במטה אפרים שם סקט"ו.
 (6) משלי יג, יא. וראה ה' ת"ת לאדה"ז
 פ"ב סה"ז. וש"נ.
 (7) קפט], סע"ד ואילך. אוה"ת שם רלג, ב

וכיון שכן, הרי הענין שנאמר בסיום מסכת מנחות (במשנה, ולאח"ז בארוכה בגמרא): "אחד המרבה ואחד הממעיט [ריבוי ומיעוט ע"פ תורה, שלהיותה תורת אמת, הרי עיקרה הוא בנוגע לאמיתת הענינים דמרבה וממעיט, לא רק בגשמיות, ואעפ"כ, "אחד המרבה ואחד הממעיט] ובלבד שיכוין לבו לשמים" (היינו שהעיקר הוא ענין הכוונה) — כפי שהוא בנוגע לתורה ותפלה — שייך בעיקר לענין התפלה.

ב. הביאור בסיום מסכת מנחות⁶,

— שמאמר המשנה "נאמר בעולת בהמה אשה ריח ניחוח ובעולת העוף .. ובמנחה .. לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט כו"י" קאי על קבלת הקרבן ברצון למעלה, והגמרא מוסיפה לבאר "מאי קראה, מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל"⁸ .. ברבות⁹ הטובה רבו אוכלי ומה כשרון לבעלי" — שגם מצד האדם אין הפרש בין המרבה והממעיט,

ובהמשך לזה, "תניא אמר ר"ש בן עזאי בוא וראה מה כתיב בפרשת הקרבנות שלא נאמר בהם לא א-ל ולא אלקים (אף שיש סוגים שונים של קרבנות הקשורים עם מדת הדין או החסד), אלא ה', שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק" — שלילת ענין ההתחלקות והשינוי בפעולת ענין הקרבנות למעלה (אף שענין הקרבנות¹⁰ הוא לפעול שינוי רצון כביכול, כמו "ונרצה"¹¹ לו לכפר"¹²);

6 לאחרי שהענין באונס, ומצינו לגבי כמה ענינים שנחשב גם סופו ברצון (ראה ב"מ מב, א), כמו תחילתו (ולכן יש מקום לומר שלא יועיל מה שעתה — כשאנוס להמעיט — מכוין לבו לשמים).
8 קהלת ה, יא.
9 שם, יו"ד.
10 וכמו תפלה — שבמקום קרבנות — שענינה לפעול רצון חדש: "יהי רצון כו"י" (ראה לקו"ש ח"י ע' 38. וש"נ).
11 ויקרא א, ד.

12 ועד"ז בעולת ראוי — "יראה גו' את פני האדון ה'" (תשא לד, כג), "כדרך שבא לראות כך בא ליראות" (ריש חגיגה), והרי הקב"ה ראה את האדם גם כשהי' מחוץ לביהמ"ק, ואעפ"כ, בבוא האדם לביהמ"ק, נעשה שינוי בראייתו של הקב"ה, "כדרך כו"י",

6 לשלימות הענין — ראה גם שיחת ש"פ האזינו ס' (לקמן ע' ...).

7 והחידוש שבדבר — אף שכבר נאמר לפנ"ז (קד, ב) שיש מעלה מיוחדת בקרבן מנחה, "שנאמר בה נפש, אמר הקב"ה, מי דרכו להביא מנחה, עני, מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו" — כי, אף שעתה, בעת הבאת הקרבן, הנה גם הממעיט מכוין לבו לשמים, הרי כיון שהסיבה לכך שאינו מרבה אלא ממעיט, להיותו עני, היא בגלל שלפנ"ז הי' אצלו ענין של חטא נשהרי "אין יסורין בלא עון" (שבת נה, סע"א), וכיון שאין לך ענין של יסורים יותר מאשר החסרון בפרנסה, "חללי רעב" (ראה ב"ב ח, ב), הרי זה בודאי ענין של דין ועונש מצד "השופט כל הארץ" (וירא יח, כה), הרי זה כמו תחילתו (בשעת החטא) ברצון וסופו (בשעת הבאת הקרבן

ובכבא הב', ונאמר בשור הגס אשה ריח ניחוח, ובעוף הדק ..
ובמנחה .. לומר לך אחד המרבה כו' ובלבד שיכוין את לבו לשמים" —
שלילת סוג נוסף של התחלקות בענין הקרבנות מצד האדם המקריב
למטה;

וטעם הדבר (שכן הוא גם מצד האדם המקריב), לפי שתכלית
ומטרת ה"ריח ניחוח" אצל הקב"ה היא בשביל האדם שמתכפר ומתרצה
ע"י הקרבן¹³ — שזהו תוכן בבא הג': "ושמא תאמר לאכילה הוא צריך
(אכילה רוחנית, שעל ידה פועלים החיבור של אלקות עם העולם, לגלות
בעולם שהקב"ה הוא בעה"ב לבירה זו, ולא "כצאן אשר אין להם רועה"
— כמובן ממאמר הספרי¹⁴ בטעם סמיכות פרשת התמיד¹⁵ לבקשת משה
"יפקוד ה'.. איש על העדה .. ולא תהי' עדת ה' כצאן אשר אין להם
רועה"¹⁶), ת"ל אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל ומלואה, ונאמר כי לי
כל חיתו יער בהמות בהררי אלף ידעתי כל עוף הרים וזיו שדי עמדי,
האוכל בשר אבירים ודם עתודים אשתה¹⁷ (שלכן אין הכרח שענין זה יהי'

שליט"א אמר בבת-שחוק: יחשדו בי שברצוני
כבר לערב "חסידות" ... ובכן: "ספרי" הוא
ספר של נגלה! ... ואילו את הביאור ע"פ
חסידות אשאר לאח"ז.

15) "שנים ליום .. בבוקר .. בין
הערבים" (פינחס שם, ג"ד) — כנגד ב' סוגי
ההנהגות שבסדר העולם: יום — "יצא אדם
לפעלו ולעבודתו עדי ערב" (תהלים קד, כג),
ולילה — "בו תרמוש כל חיתו יער גוי" (שם,
כ), שבשניהם צ"ל פעולת הקרבן, "לחמי
לאשי" (פינחס שם, ב), הכרת בעלותו של
הקב"ה על העולם.

16) פינחס כו, טז"ז.

17) תהלים נ, יו"ד ואילך. — להעיר
שבכרייתא הובאו הפסוקים בסדר הפוך —
בהתאם לתוכן דברי הכרייתא: כיון ש"אם
ארעב לא אומר לך כי לי תבל ומלואה", "כי לי
כל חיתו יער בהמות בהררי אלף ידעתי כל עוף
הרים וזיו שדי עמדי", הרי ע"פ שכל, אין מקום
שהקב"ה יקבל את הקרבנות — "האוכל בשר
אבירים ודם עתודים אשתה" (בתמי") — כיון
שאין לזה תפיסת מקום, וכמשל מי שיש לו
אלף אלפים דגני זהב, ונותנים לו פרוטה של
נחושת (ראה ברכות לג, ב).

כמו שאצל האדם נעשה שינוי מן הקצה אל
הקצה, שהרי במשך כל השנה עוסק האדם
בעניני העולם, "ואספת דגנך" (עקב יא, יד),
"הנהג בהן מנהג דרך ארץ" כדברי ר'
ישמעאל (ברכות לה, ב), ואילו בשלש רגלים,
כש"ה" עומד בירושלים .. והי' רואה שכולם
עוסקים במלאכת שמים", כהנים בעבודתם
ולוים בדוכנם וישראל במעמדם, "הי' גם הוא
מכוין ליראת שמים כו'" (תוד"ה כי מציון —
ב"ב כא, א), והיינו, שאפילו ראיית הנהגת
אחרים פעלה עליו שנעשה אדם אחר,
ועאכור"כ כאשר לאח"ז הביא בעצמו קרבן
וראה פני האדון ה'! ... ובאותה מדה ("כדרך
כו") נעשה שינוי גם בראייתו של הקב"ה.

13) ועפ"ז יש לבאר דיוק לשון הגמרא
"מאי קראה" (ולא כלשון הרגיל: "מאי קרא",
"מנא הני מילי דאמר קרא") — "קראה" של
המשנה, היינו, שהפסוקים שהובאו בגמרא
בנוגע להשוואת המרבה והממעט לגבי
האדם המקריב, הם הוכחה גם על דברי
המשנה אודות השוואת המרבה והממעט
לגבי הקב"ה, כיון שכל ענין ה"ריח ניחוח"
אצל הקב"ה הוא בשביל האדם.

14) פינחס כח, א. — כ"ק אדמו"ר

ע"י עבודת האדם דוקא) .. לא לרצוני אתם זובחים, אלא לרצונכם אתם זובחים, שנאמר¹⁸ לרצונכם תזבחהו" (לטובת ולתועלת האדם)¹⁹. אלא שאעפ"כ מצווה הקב"ה ומבקש שבנ"י דוקא יקריבו הקרבנות, ו"למעשה ידיך תכסוף"²⁰ —

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חי"ב ע' 10 ואילך.

ג. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א):

וענין זה מודגש גם בנוגע לר"ה — שהקב"ה מבקש מבנ"י "אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם"²¹, ועי"ז שהקב"ה נעשה "מלך ישראל"²², נעשה אח"כ גם "מלך על כל הארץ"²³, ובאופן ד"גלה כבוד מלכותך .. וידע כל פעול כי אתה פעלתו"²⁴.

ועד"ז בנוגע לענין הקרבנות — שעני"ז נעשה הענין ד"ריח ניחוח"²⁵, "נחת רוח לפני שאמרת ונעשה רצוני"²⁶, וע"פ מאמר המשנה²⁷ "עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו", ממלא הקב"ה את רצונו, כמאמר²⁸ "צדיק (ועמך כולם צדיקים"²⁹) גזור והקב"ה מקיים" — שתהי' פעולת הקרבן באופן שיראו בגלוי שכשם שהנשמה ממלאת את הגוף כך הקב"ה ממלא את העולם,

וכמ"ש³⁰ "ממזרח שמש עד מבואו גדול שמי בגויים ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי גו" (כמובא לפני"ז בסוף מנחות), ועד לקיום היעוד³¹ "ביום ההוא יהי' הוי' אחד ושמו אחד", והיינו,

(22) תפלת מוסף דר"ה (ברכת מלכיות),

מישעי' מד, ו.

(23) תפלת העמידה דר"ה (ברכת "אלקינו

כו' מלוך כו"), וכן בקידוש ובברכת ההפטורה.

(24) תפלת העמידה דר"ה שם.

(25) ויקרא א, ט.

(26) תו"כ ופרש"י עה"פ.

(27) אבות פ"ב מ"ד.

(28) ראה תענית כג, א. זח"ב טו, א. שבת

נט, ב.

(29) ישעי' ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ

חלק.

(30) מלאכי א, יא.

(31) זכרי יד, ט.

(18) קדושים יט, ה.

(19) אמנם, ע"פ האמור שכל ענין הקרבן

הוא רק לטובת ותועלת האדם — אינו מובן:

איך יתכן קרבן כשר (לשמים), ואעפ"כ לא

עלה לבעלים לשם חובה, כמ"ש בהתחלת

המסכת: "כל המנחות שנקמצו שלא לשמן

כשרות, אלא שלא עלו לבעלים לשם

חובה"?! — ועל זה מסיים רבי שמעון בן

עזאי: "דבר אחר, לרצונכם תזבחהו, לרצונכם

זבחו לדעתכם זבחו (שתהא כוונתכם לשחוט,

פרט למתעסק כו') .. מתעסק בקדשים ..

פסול", שלכן, כאשר הקרבת הקרבן היא שלא

לשמו, לא עלה לבעלים לשם חובה.

(20) איוב יד, טו. וראה לקו"ש שבפנים

הערה 50.

(21) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.

שנוסף לכך שענין הקרבן מגיע עד לשם הוי', הרי התכלית היא שיהי' גם "שמו אחד", "כשאני נכתב אני נקרא"³², וכמ"ש³³ "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר", בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

ד. דובר לעיל (ס"א) אודות דברי הרמב"ם בפירוש המשניות בנוגע לסדר המסכתות, ש"אחר זבחים מנחות", שבזה "השלים ענין זבחי קדשים", ולאח"ז "דיבר על ענין שחיטת שאר הזבחים, על סדר הכתוב, שהרי אחר שאמר והי' המקום אשר יבחר ה' שמה תביאו וגו'³⁴, אמר, רק³⁵ בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר", והיינו, שגם שחיטת חולין נקראת בשם זביחה.

והרי כללות ענין "זבחי קדשים" קשור עם ענין התפלה, שהרי נוסף לכך שבזמן שאין ביהמ"ק קיים תיקנו תפלות במקום קרבנות³⁶, הנה גם בזמן שביהמ"ק הי' קיים העיקר הוא "ובלבד שיכוין לבו לשמים", שזהו ענין התפלה.

והענין בזה — ש"יכוין לבו לשמים" לא קאי על דברי המשנה³⁷ "לשם ששה דברים הזבח נזבח", שהרי כוונה זו שייכת לכהן העובד ע"ג המזבח (ובנוגע לבעלים — "תנאי ב"ד שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד"), ואילו כאן מדובר אודות "המרבה" ו"הממעיט", שזהו בעל הקרבן (כהן, לוי או ישראל), ועליו נאמר "שיכוין לבו לשמים" — לא "לשם ששה דברים כו'", אלא לכוין את לבו ולהתפלל להקב"ה שאליו מקריבים הקרבן, שהקרבן יפעל פעולתו כו', שזהו כללות ענין התפלה.

ובהמשך לזה, יש להתעכב על דברי הגמרא במסכת ברכות³⁸ בנוגע לענין התפלה: "כמה הלכתא גברותא איכא למשמע מהני קראי דחנה כו'", היינו, שמהנהגת חנה בתפלתה (כמסופר בהפטרה של ראש השנה³⁹), למדים בנוגע לתפלתו של כאו"א מישראל.

(39) ולהעיר, שאע"פ ש"בר"ה נפקדה (גם) שרה" (ר"ה יא, א), מ"מ, מזכירים בר"ה רק "וה' פקד את שרה" (וירא כא, א), אבל לא מזכירים אודות תפלתה (או תפלת אברהם), משא"כ בנוגע לחנה, מזכירים את כל אריכות הסיפור אודות פקידתה שנפעלה ע"י תפלתה כו'.

(32) פסחים נ, סע"א. וש"נ.

(33) ישע"י מ, ה.

(34) פ' ראה יב, יא.

(35) שם, טו.

(36) ברכות כו, א"ב.

(37) זבחים ספ"ד.

(38) לא, סע"א.

ה. ביאור הטעם שלמדים "כמה הלכתא כו" דוקא מתפלת חנה, ולא מהתפלות שזוכרו בתורה לפני⁴⁰, בגלל החידוש המיוחד שבתפלת חנה, שביקשה ופעלה "ונתתה לאמתך זרע אנשים"⁴⁰, "צדיקים"⁴¹ ("זרע ששקול כשני אנשים .. משה ואהרן"⁴², שנאמר⁴³ משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו"⁴⁴), באופן שבפועל יהי' נתון לה' כל ימי חייו (והיתה בטוחה שיסכים לנדרה⁴⁵), שזהו ענין שלמעלה מההגבלות וההגדרות שקבע הקב"ה בתורתו בתור עיקר גדול ועמוד, ש"הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים"⁴⁶, כיון שיש לאדם בחירה — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חכ"ט ע' 182 ואילך.

ו. ומזה מובן ענין נוסף:

כיון שמתפלת חנה למדים "כמה הלכתא כו" בנוגע לתפלתו של כל אחד מישראל, הרי מובן, שביכלתו של כל אחד מישראל להיות במעמד ומצב שתפלתו תהי' ותפעל כמו תפלת חנה, שכן, אילו לא הי' קשר וערך ביניהם, כיצד יכולה הגמרא ללמוד מתפלת חנה ולפסוק דין בנוגע לתפלתו של יהודי פשוט, בכל מקום ובכל זמן, בארץ ישראל או בחוץ לארץ, בזמן שביהמ"ק הי' קיים או משחרב ביהמ"ק, שכאשר עומד להתפלל צריך להתנהג כפי שחנה התנהגה בתפלתה!

ולכל לראש — שכיון ש"אין הקב"ה מקפח שכר כל ברי"⁴⁷, הנה כאשר יהודי מתנהג בתפלתו ע"פ ציווי הקב"ה (ככל פרטי ההלכות שלמדים מתפלת חנה), אזי יכול לדרוש מהקב"ה שימלא את תפלתו, כפי

40) שמואל-א א, יא.

41) פרש"י עה"פ.

42) ומובן גודל החידוש שבזה — שהרי משה ואהרן הם הפכיים זמ"ז, כי, ענינו של משה הוא תורה, שהיא באופן של המשכה מלמעלה, כמ"ש (ירמי' כג, כט. וראה ברכות כב, א) "הלא כה דברי כאש" [וזהו גם מה שנהגתו של משה היתה באופן של אמת (שמור"פ פ"ה, יר"ד), ולא כמו אהרן שהי' "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן* לתורה" (אבות פ"א מ"ב), שלכן, במיתת אהרן נאמר (חוקת כ, כט) "ויבכו גו' כל בית ישראל", האנשים והנשים, ולא כמו במיתת משה שנאמר (ברכה לד, ח) "ויבכו בני ישראל", "הזכרים" (פרש"י עה"פ. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ד ע' 253 ואילך)], ואילו ענינו של אהרן עבודה, קרבנות, תפלה,

שזהו"ע שתלוי במעשה ועבודת האדם, ובלשון הקבלה (נסמן בלקו"ש שם הערה 34): משה הוא שושבינא דמלכא, ואהרן הוא שושבינא דמטרוניתא; ואעפ"כ הי' שמואל שקול כנגד שניהם, שהיו אצלו שני הענינים של משה ואהרן ביחד.

* אבל נתינת התורה היתה ע"י משה.

43) תהלים צט, ו.

44) ברכות שם, ב.

45) ואף שגם בנוגע לשמשון נאמר (ס' שופטים יג, ז) "כי נזיר אלקים יהי' הנער מן הבטן עד יום מותו" — הרי ענין זה נאמר ע"י "מלאך האלקים", ולא ע"י בן אדם (מנוח ואשתו).

46) ברכות לג, ב.

47) ב"ק לח, ב. וש"נ.

שמילא את תפלת חנה, וע"פ לשון חז"ל⁴⁸: "אתה חייב לסלוח" (כמדובר ברה"ה⁴⁹) — אתה חייב לרחם ואתה חייב לקבל התפלה.

וכפי שכותב רבינו הזקן באגרת התשובה⁵⁰, שהקב"ה "חנון ורחום ורב לסלוח תיכף ומיד שמבקש מחילה וסליחה מאתו ית' . . בלי שום ספק וס"ס בעולם, וכמו שאנו מברכין . . ברוך אתה ה' חנון המרבה לסלוח, והרי ספק ברכות להקל משום חשש ברכה לבטלה, אלא אין כאן שום ספק כלל כו".

ומזה מובן שהקב"ה מקבל תפלת כל עמו ישראל ברחמים — כפי שקיבל תפלת חנה, כמסופר בהפטרת ר"ה שנאמרת עוד לפני תקיעת שופר, ולאח"ז מעלה הקב"ה את קול השופר יחד עם כל התפלות, כמ"ש⁵¹ "עלה אלקים בתרועה הוי' בקול שופר", והיינו, שתפלת כלך אחד מישראל (ובכלל זה — תקיעת שופר, שהיא גם ענין של תפלה) עולה למעלה ומתקבלת, והקב"ה ממלא אותה במילואה, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"⁵²,

החל מהבקשה שאומרים במזמור "לדוד ה' אורי", "אחת שאלתי גו' שבתי בבית הוי' כל ימי חיי גו' לבקר בהיכלו"⁵³ — שמתמלאת בקשה זו באופן שבמשך כל ימי חייו, עד מאה ועשרים שנה, נמצא יהודי במעמד ומצב ד"וישב שם עד עולם"⁵⁴,

וכל זה נעשה מתוך הרחבה, ומתוך שמחה וטוב לבב — שנה מבורכת בכל טוב גשמי ורוחני גם יחד, למטה מעשרה טפחים, ועד לקיום היעוד של הטוב האמיתי, "טוב לשמים וטוב לבריות"⁵⁵, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

* * *

ז. כיון שמדברים כבר בנגלה — יש לסיים בענין בנגלה הקשור עם ראש השנה:

בנוגע ליו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת (קביעות שנה זו) — הנה בענין תקיעת שופר כולי עלמא לא פליגי שאין תוקעין בשבת⁵⁶. אבל

54) שמואל-א שם, כב.

55) קידושין מ, א.

56) ר"ה רפ"ד. רמב"ם הל' שופר פ"ב

ה"ו. תשוב"ע (ואדה"ז) או"ח סתקפ"ח ס"ה

(ס"ד).

48) פי' אבן יחיאל.

49) ס"ח (לעיל ע' ...). וש"נ.

50) פי"א.

51) תהלים מז, ו.

52) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

53) שם כז, ד.

בנוגע ל"תשליך" שזמנו בדרך כלל ביום ראשון של ר"ה, יש חילוקי דעות מהו הדין והמנהג בנוגע לתשליך ביו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת.

ובנוגע אלינו — יש לעיין לכל לראש מהו הפסק של רבינו הזקן בזה, והרי ענין זה מופיע בשו"ע בסימנים אלו שישנם גם בשו"ע של רבינו הזקן, והוא גם מהענינים שאודותיו כותב רבינו הזקן גם בסידורו.

ח. בשו"ע⁵⁷ כותב רבינו הזקן: "נוהגים לילך אל הנהר כו' ויש לילך ביום ראשון של ראש השנה כו'", ואינו מחלק בין ר"ה שחל באמצע השבוע לר"ה שחל בשבת. ומזה מוכח לכאורה שס"ל שע"פ דין צריך תמיד לערוך "תשליך" ביום א' דר"ה, ללא נפק"מ באופן הקביעות בימות השבוע.

אבל באמת, אין להביא ראיה מזה שרבינו הזקן לא הזכיר חילוק בנוגע לאופן הקביעות דר"ה.

ובהקדמה:

דובר כמ"פ אודות גודל כאב הלב על זה שלא מונחים כדבעי (ועאכו"כ שאין עוסקים בחיות ולהט) בלימוד השו"ע של רבינו הזקן, ובמילא, לא נתבררו הכללים בשו"ע של רבינו הזקן, איזה דינים מביא ואיזה דינים אינו מביא כו'.

ולדוגמא: מציינו כמה פסקי דינים בדברי האחרונים שלא הובאו בשו"ע של רבינו הזקן, כולל גם פסקי דינים של המג"א, שעליו סמך רבינו הזקן יתר מן המדה (כמ"ש בדברי נחמ"י⁵⁸), ואעפ"כ, באותו סימן שמביא פסקי דינים של המג"א, יש פסקי דינים שאינם מביא, וצריך עיון לברר מאי טעמא בזה.

ובכל אופן, מוכח מכמה מקומות שיש "כלל" אצל רבינו הזקן⁵⁹, שמביא רק דינים שנזכרו בפירוש לפניו — להכריע בהם, או גם ללמוד דין שהוא בדומה ממש להמפורש לפניו, וע"ד שמצינו בכללי הרמב"ם⁶⁰ שאין דרכו להביא חידושי דינים מעצמו, אף שהיו בבירור אצלו (מלבד במקומות שכותב בפירוש "יראה לי"), כי אם ענינים שנתפרשו באיזהו מקומן לפניו.

59) ראה גם תו"מ חל"ו ע' 42. וש"נ.

60) ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם ס"ב"ה.

וש"נ.

57) שם סתקפ"ג ס"ז.

58) ראה שו"ת דברי נחמ"י או"ח סכ"א.

וראה גם תו"מ חנ"ו ס"ע 272 ואילך. וש"נ.

ועפ"ז אין להביא ראיה מזה שבשו"ע לא הזכיר רבינו הזקן חילוק אם ר"ה חל בשבת או בשאר ימי השבוע בנוגע ל"תשליך" — כיון שגם בדברי הרמ"א והפוסקים שלפניו לא נזכר חילוק זה.

אמנם, גם בסידורו כותב רבינו הזקן "אחר מנחה יום א' דר"ה .. טוב לילך מחוץ לעיר כו", מבלי לחלק אם ר"ה חל באמצע השבוע או בשבת. ואע"פ שזהו לשון הפע"ח⁶¹, מ"מ, אין לומר שרבינו הזקן העתיק את דברי הפע"ח מבלי להוסיף חידוש דין (כמו בשו"ע), כי, בנוגע לפסקי הדינים שבסידור, בודאי לא קיים ה"כלל" הנ"ל, שהרי רובם ככולם הם חידושי דינים של רבינו הזקן.

וא"כ, אע"פ שמהשו"ע אין להוכיח שלדעת רבינו הזקן יש לערוך תשליך ביום א' דבר"ה גם כשחל בשבת — יש להוכיח זאת מזה שבסידורו לא הזכיר רבינו הזקן חילוק אם ר"ה חל בחול או בשבת, ובודאי שאם הי' חילוק כזה, הי' רבינו הזקן מפרש זאת בסידורו.

וכפי שמצינו בפסקי הסידור בנוגע לאמירת י"ג מדות לאחרי ויהי בנסוע הארון: "בשלוש רגלים כשחל בחול בשעת הוצאת ס"ת .. יאמר י"ג מדות", ואילו בנוגע לר"ה ויוהכ"פ כתב רק "בשעת הוצאת ס"ת יאמר .. י"ג מדות" — כיון שבר"ה ויוהכ"פ אומרים י"ג מדות גם כשחל בשבת.

ונמצא, שבסידורו דייק רבינו הזקן בכגון דא, ומוכן גם הטעם, כיון שפסקי הסידור נועדו להורות כיצד להתנהג בשעת התפלה, ובמילא יש להזהר שלא להכשיל יהודי שלא ידע כיצד להתנהג בפועל. וא"כ, אילו הי' רבינו הזקן סבור שאמירת תשליך ביום א' דר"ה היא רק כשחל בחול, הי' לו לפרש זאת בסידורו, וכיון שלא הזכיר חילוק כזה, עכצ"ל, שס"ל שיש לערוך תשליך ביום א' דר"ה הן כשחל בחול והן כשחל בשבת.

[ומזה מוכן גם שאין לומר כדברי האחרונים⁶² שע"פ קבלה אין מקום לערוך תשליך בשבת — שהרי נוסף על הידוע שפסקי הסידור מיסודים ומתאימים גם ע"פ קבלה (כמבואר בשער הכולל להרב לאוואוטס⁶³ (זקנה של אמי מורת)), הרי המנהג דתשליך ביום א' דר"ה מביא רבינו הזקן מפע"ח, וכיון שלא נזכר שם חילוק בין שבת לחול, הרי מוכח שעריכת תשליך ביום השבת מתאימה גם ע"פ קבלה].

63) בהקדמה, וברפ"א.

61) שער השופר פ"ה.

62) ראה ברכ"י או"ח שם סק"ו.

ט. וכאשר מעיינים במקורות — הנה הפעם הראשונה שמצינו בפסקי דינים ומנהגים בנוגע ל"תשליך", הרי זה בדברי המהרי"ל⁶⁴, ושם מוכח להדיא שעורכים תשליך גם בר"ה שחל בשבת, כיון שמזהיר "אל יוליכו עמהם שום מזון לזרוק אל הדגים, דאית בי' חילול יו"ט .. וכ"ש כשחל ר"ה בשבת דאין לעשות כן".

ולכן, מצינו בכמה אחרונים שעורכים תשליך ביום א' דר"ה, ללא נפק"מ אם חל בשאר ימות השבוע או בשבת⁶⁵ — כמ"ש בשבות יעקב⁶⁶ (לבעל המחבר חק יעקב⁶⁷): "לא ידעתי חשש נדונדו איסור בזה .. אפילו אם הנהר במקום שאסור שם לטלטל ביום השבת, מה בכך, לא ישאו אצלם כלום, ולא יטלטלו", ומביא את דברי מהרי"ל הנ"ל, ומסיים, "הרי להדיא מבואר מדבריו דיש לילך אל הנהר ביום השבת, רק שלא להשליך להם מזון כו".

י. וא"כ, הרי זה לכאורה דבר פלא:

כיון שבמהרי"ל (המקור הראשון שישנו בכתובים על "תשליך") מפורש להדיא שעורכים תשליך גם בר"ה שחל בשבת, וגם ע"פ קבלה, בפע"ח ובסידור אדה"ז, לא נזכר חילוק בין ר"ה שחל בחול לר"ה שחל בשבת — מהי הסיבה לכך שברוב המקומות נוהגים שלא לערוך תשליך בר"ה שחל בשבת?!

וכפי שראינו גם אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶⁸ (וכיון שכך נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר, בודאי נהג כך כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, ובודאי נהגו כן גם לפניו), שכאשר יו"ט של ר"ה שחל בשבת ערכו תשליך למחרתו, ביום שני של ר"ה.

יא. ויש לומר הביאור בזה בנגלה — ובהקדים:

ידוע בדברי האחרונים⁶⁹ שאין מקום לגזור גזירות מעצמם, אא"כ זוהי גזירה מפורשת, או בדומה ממש לגזירה מפורשת. וכמ"ש השבות

שחלקם עכ"פ — ואולי רובם — הם מרבינו הזקן בעצמו (ראה גם תו"מ חנ"ו ע' 148 בשוה"ג הא'. וש"נ), ומזה מוכח שמחשיבו לא' הפוסקים וברייסמכא הכי גדולים (ראה גם תו"מ חל"ו ע' 287. וש"נ).
68 ראה תו"מ — רשימות היומן ע' קס. ריש ע' רנח.

69 ראה אנציק' תלמודית (כרך ה) ערך גזרה בסופו (ע' תקמ). וש"נ.

64 הל' ר"ה (ע' רעז).
65 אף שיש כמה אחרונים שחולקים על (ראה פמ"ג או"ח שם — במשב"ז סק"ג, ובא"א סק"ה), כבכל הענינים, שאלו מזכים ואלו מחייבים, ו"אלו ואלו דברי אלקים חיים" (עירובין יג, ב. וש"נ).
66 ח"ג סמ"ב.

67 שמביאו רבינו הזקן בהלכות פסח ריבוי פעמים (כמצויין במראה-המקומות,

יעקב הנ"ל, ש"ליכא למגזר דלמא יטלטל שום דבר, דא"כ, בכל שבתות השנה למה לא גזרינן כן" (שלא לילך לשום מקום, שמא יטלטל כו').

[ואף שצריך לומר התפלות כו' — הרי אפשר לטלטל הסידור ע"י קטן, לשנן התפלה בעל-פה, או שהש"ץ ישנן את התפלה בעל-פה ויוציא י"ח את כל הקהל, או אפילו לערוך תשליך ללא אמירת התפלה].

אמנם, במה דברים אמורים — כל זמן שזהו בגדר גזירה; אבל כאשר רואים שאירע כן בפועל, והיינו, אין זו רק השערה "שמא יעבירונו ד' אמות"⁵⁶, אלא אירע בפועל שהלכו וטלטלו כו' — הרי זה יצא מגדר גזירה בגלל חשש בעלמא, ונעשה בגדר של תקלה בפועל.

ולכן: בזמן המהרי"ל שערכו תשליך גם ברה"ה שחל בשבת — הנה לכל לראש יש מקום לומר שכיון שאורח חיי בני"ה אז באופן מובדל כו', ובמקום הצורך התקינו עירוב כדי שלא יהי' איסור של הוצאה, או שגם אם הי' איסור הוצאה, היו מכריזים שלא יטלטלו את הסידורים, ואכן הקפידו שלא לטלטל;

אבל בזמנים שלאח"ז, אצל יוצאי חלציו של רבינו הזקן — כשראו בפועל שכאשר הולכים לתשליך ישנם אחדים שטלטלו סידורים (מצד פחיתות ערכם כו' או מצד שכחה וכיו"ב), שוב לא הוצרכו לגזור גזירה בתור חידוש, שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר, שהרי ראו שכך אירע בפועל, ולכן, בפעם הבאה שחל יו"ט של ר"ה בשבת, הודיעו בערב ר"ה שבגלל זה אין לילך לתשליך בשבת.

ועפ"ז מתורצת השאלה היתכן שרבותינו נשיאינו לא נהגו כפי שעולה מדברי רבינו הזקן בסידורו שיש לערוך תשליך ביום א' דר"ה גם כשחל בשבת — כיון שלאחרי דורו של רבינו הזקן ראו שהדבר מביא לידי תקלה בפועל, ולא רק בגדר גזירה בגלל חשש תקלה.

ולהעיר גם מהסיפור הידוע⁷⁰ אודות כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, שהלך פעם לתשליך אל הנהר מחוץ לעיר, וראה אחד שנכשל והחזיק מצלמה ורצה לעשות פוטוגרפיה, ומאז הפסיק לילך לתשליך מחוץ לביתו וחצירו. — אינני יודע מה עשה בפועל, ומסתמא מצא דרך לערוך תשליך במקום או באופן אחר, אבל עכ"פ לא ע"י הליכה אל הנהר מחוץ לעיר, "ברוב עם הדרת מלך"⁷¹.

ונקודת הענין — שכל זמן שהענין הוא בגדר גזירה, אזי יש מקום

(71) משלי כח, יד. וראה אנציק' תלמודית (כרך ד) בערכו. וש"נ.

(70) ראה סה"מ תרס"ו-תרס"ז ע' רפח.

לפלוגתא אם לגזור גזירה, או שאין רשות לגזור גזירה מעצמו; משא"כ כאשר אין זה בגדר גזירה, כי אם לצורך שלילת תקלה בפועל.

יב. עפ"ז יש לבאר גם מה שמצינו בספרים⁷² שהמקובלים מבית א-ל בירושלים עורכים תשליך גם בר"ה שחל בשבת, אלא שעושים זאת במקום שמותר לטלטל, אצל באר בחצר — דלכאורה, מדוע לא מצינו עצה זו אצל אחרים?

והתירוץ על זה — שלמקובלים הנ"ל יש עוד ריבוי מנהגים המיוחדים אליהם, ולכן אין חשש (ובודאי לא תקלה ודאית) שמא ישלילו אחרים בעריכת תשליך בשבת גם במקום שאסור לטלטל, כיון שהכל יודעים שזוהי הנהגה מיוחדת ששייכת לקבוצת המקובלים מבית א-ל, ואין זה באופן שמהם יראו וכן יעשו.

משא"כ בנוגע לאלו שמתנהגים כל השנה לפי מ"ש בסידורו של רבינו הזקן, הנה כאשר יערכו תשליך בר"ה שחל בשבת במקום שמותר לטלטל, אזי מהם יראו וכן יעשו, ויבואו לעשות כן גם במקום שאסור לטלטל, שזהו דבר שראו שהביא לידי תקלה בפועל.

ולכן נקבע המנהג, אפילו בבית הרב, שכאשר יו"ט של ר"ה חל להיות בשבת, הולכים לתשליך ביום שלאחריו, יום שני של ר"ה.

וכיון שעושים זאת ע"פ תורה, הרי בודאי שפועלים עי"ז כל מה שהיו פועלים ביום ראשון של ר"ה, ועד להסיום ד"סדר תשליך": "יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך הוי' צורי וגואלי"⁷³, דכיון שכבר פעלו לפני"ז ש"תשליך במצולות ים כל חטאתם"⁷⁴, הרי בודאי מתקבלים תפלות כל עמך ישראל, ועד שהקב"ה נעשה "צורי וגואלי", למטה מעשרה טפחים, ובכל הפרטים.

* * *

(74) מיכה ז, יט.

(72) ראה כף החיים אר"ח שם סקל"א.

(73) תהלים יט, טו.

הוספה

בייה, כ"ד אלול תשכ"א
ברוקלין

אגודת השוחטים יפו — תל אביב
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם מכ"ב אלול ע"י אחד-מיוחד שלוחם ב"כ
הרה"ח אי"א נוי"נ בעל מדות וכו' מוה' ישראל יצחק שי' זלמנוב שו"ב,
וכבקשתם יזכירו האגודה וחברי' שי' על הציון הק' של כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע מתאים לתוכן כתבם.

ובעמדנו בפרשת אתם נצבים היום כולכם, ופירשו חז"ל (תנחומא) אימתי
בזמן שתהיו כולכם אגודה אחת,

והעיר עוד בזה וגם האיר רבנו הזקן בתורתו על הכתוב האמור, פרשה
זו קורין לעולם קודם ראש השנה כו' שכולם מתאספים יחד להיות לאחדים
כאחד כו' ונעשים רשות היחיד ליחודו ית',

ויהי רצון שיקויים בכל אחד ובמשפחתו שי' ברכת הכתוב להיות נצבים
ומוזמנים לכריתת הברית עם ה' אלקינו, שזה ממשיך עד למטה מעשרה טפחים,
נצבים וקיימים בכל המצטרך להם בגשם וברוח.

עדי יאירם הקב"ה אור עולם (כבתנחומא), בתוככי כלל ישראל, בגאולה
האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

בכבוד ובברכת כתיבה וחתימה טובה.

אגודת השוחטים יפו — תל אביב: אגרות נוספות אליהם — אג"ק ח"כ אגרת זיתנ, ובהנסמן
בהערות שם. חכ"ב אגרת ח'תקצ. וראה אודותם גם תו"מ התועדויות חל"ו (תשכ"ג ח"ב) ע'
136.

רבנו הזקן בתורתו על הכתוב האמור: לקו"ת ר"פ נצבים.

לעילוי נשמת

ר' שלמה ב"ר יצחק ע"ה

נלביע י"א טבת, ה'תשס"ז

מרת שרה רחל רות ב"ר אברהם ע"ה

נלביע כ"ה אלול, ה'תשס"ו

ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס בהשתדלות ולזכות

בניהם, צאצאיהם וכל משפחתם

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר זי"ע

ולהצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה

בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות

ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב